

Kuratorium Oświaty w Lublinie

.....
Imię i nazwisko ucznia

.....
Pełna nazwa szkoły

Liczba punktów

**KONKURS BIOLOGICZNY DLA UCZNIÓW SZKOŁY PODSTAWOWEJ
ZESTAW ZADAŃ KONKURSOWYCH
ROK SZKOLNY 2018/2019**

ETAP TRZECI

Instrukcja dla ucznia

1. Zestaw konkursowy zawiera 20 zadań.
2. Przed rozpoczęciem pracy, sprawdź, czy zestaw zadań jest kompletny.
Jeżeli zauważysz usterki, zgłoś je Komisji Konkursowej.
3. Zadania czytaj uważnie i ze zrozumieniem.
4. **Obliczenia zapisane w brudnopisie nie będą oceniane.**
5. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem nieścieralnym.
6. Rozwiązania zapisane ołówkiem nie będą oceniane.
7. W nawiasach obok numerów zadań podano liczbę punktów możliwych do uzyskania za dane zadanie.
8. Nie używaj kalkulatora.
9. Nie używaj korektora.

Czas pracy:
90 minut

Liczba punktów
możliwych
do uzyskania: 40
Laureatem
zostaniesz gdy
uzyskasz co
najmniej 36
punktów.
Finalistą
zostaniesz, jeżeli
zdobędziesz
co najmniej
12 punktów.

**Pracuj samodzielnie.
POWODZENIA**

Zatwierdzam

Przewodnicząca
Wojewódzkiej Komisji Konkursowej
Ewa Zakosińska
mgr Ewa Zakosińska

Kurator Oświaty
w Lublinie
Teresa Misiuk
mgr Teresa Misiuk

Zadanie 1. (2 p.)

Przyporządkuj poniższe poziomy troficzne właściwym opisom. Wstaw **odpowiednią literę** od A do D.

Organizmy heterotroficzne, głównie zwierzęta roślinożerne.	
Organizmy heterotroficzne, głównie zwierzęta drapieżne żywiące się roślinozercami (lub innymi, np. owadożernymi).	
Organizmy autotroficzne wytwarzające z prostych związków nieorganicznych substancje organiczne w procesie fotosyntezy i chemosyntezy.	
Organizmy, odżywiające się szczątkami innych organizmów i rozkładające złożone związki organiczne na prostsze związki, także nieorganiczne.	

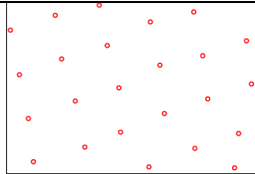
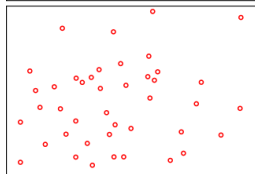
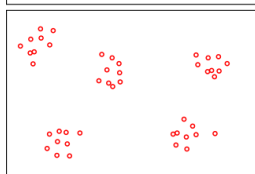
A	producenci
B	destruenci

C	konsumenci I rzędu
D	konsumenci II rzędu

pkt

Zadanie 2. (3 p.)

Każda populacja ma określoną strukturę przestrzenną. Wpisz **właściwe nazwy** tych struktur. Z podanych przykładów **wykreśl niewłaściwe** w każdym wierszu.

	Typ rozmieszczenia ..... Przykłady: biedronki, pingwiny, głuptaki, śledzie, morsy, mniszek
	Typ rozmieszczenia ..... Przykłady: biedronki, pingwiny, głuptaki, śledzie, morsy, mniszek
	Typ rozmieszczenia ..... Przykłady: biedronki, pingwiny, głuptaki, śledzie, morsy, mniszek

pkt

Zadanie 3. (1 p.)

Zapoznaj się z poniższymi informacjami, które dotyczą czynników ekologicznych i uzupełnij tabelę, wpisując w wierszu poniżej właściwą ich **nazwę**.

Czynniki fizykochemiczne – czynniki ekologiczne natury fizycznej, samodzielnie lub wraz z innymi czynnikami wywierające wpływ na ekosystemy będące na różnym poziomie organizacji.	Czynniki ekologiczne polegające na oddziaływaniu żywych organizmów w sposób bezpośredni lub pośredni na inne organizmy, regulują rozmieszczenie i liczebność populacji.

pkt

Zadanie 4. (3 p.)

Obok opisu **zapisz nazwę właściwego** pojęcia ekologicznego, wybierając z ramki poniżej.

Zespół populacji organizmów roślinnych, zwierzęcych i mikroorganizmów danego środowiska, należących do różnych gatunków, ale powiązanych ze sobą różnorodnymi czynnikami ekologicznymi i zależnościami pokarmowymi.	
Podstawowa jednostka taksonomiczna, jedna z kategorii systematycznych oraz jednostka różnorodności biologicznej.	
Grupa osobników jednego gatunku zamieszkujących dany obszar, współwystępujących w określonym czasie.	
Środowisko życia biocenozy. Obecnie często rozumiane jest jako siedlisko nieożywione zmienione przez biocenozę.	
Miejsce i funkcja organizmów w strukturze ekosystemu.	

nisza ekologiczna	populacja	gatunek
biotop	biocenoza	ekosystem

pkt

Zadanie 5. (1 p.)

Podstawowymi składnikami ekosystemu są

- A. biocenoza i sieć troficzna.
- B. siedlisko i biotop.
- C. biotop i populacja.
- D. biocenoza i biotop.

pkt

Zadanie 6. (1 p.)

Zaznacz **znakiem X** tylko trzy zdania prawdziwe dotyczące głównych założeń teorii ewolucji.

Dobór naturalny sprawia, że przeżywają tylko osobniki najlepiej dostosowane do warunków środowiska.	
Różne gatunki wywodzą się od różnych przodków.	
Izolacja geograficzna doprowadza do powstania nowego gatunku.	
Organizmy konkurują ze sobą o zasoby środowiska, jest to walka o byt.	
Cechy przodków nie są dziedziczone, a więc geny nie są przekazywane potomstwu.	

pkt

Zadanie 7. (2 p.)

Zaznacz punkt, w którym zamieszczono wszystkie gatunki małp człekokształtnych.

- a. pawian, szympan, goryl, resus.
- b. gibbon, szympan, makak, resus.
- c. szympan, gibbon, goryl, orangutan.
- d. mandryl, resus, makak, orangutan.

Wśród wyżej wymienionych gatunków zwierzęciem najbardziej spokrewnionym

z człowiekiem jest .....

pkt

Zadanie 8. (2 p.)

Wykreśl niewłaściwe określenia w poniższych zdaniach dotyczących doboru naturalnego.

Prowadzi do powstania **nowej rasy / nowego gatunku**. Jest procesem **celowym / przypadkowym**. O selekcji osobników **decyduje człowiek / decydują warunki środowiska**. Miarą sukcesu w doborze naturalnym jest **dostosowanie / niedostosowanie**, które można rozpatrywać na poziomie osobników lub poszczególnych genów.

pkt

Zadanie 9. (3 p.)

Uzupełnij tabelę dotyczącą dowodów bezpośrednich i pośrednich ewolucji. Dobierz i wpisz do tabeli **odpowiednie** wyjaśnienia A, B lub C oraz **właściwe** przykłady od 1-8.

Dowody bezpośrednie ewolucji.	Dowody pośrednie ewolucji.

A	Wynikają min. z anatomii porównawczej, biochemii, biogeografii
B	Pozwalają śledzić kolejność pojawiania się poszczególnych form organizmów.
C	Opierają się na analizie podobieństw i różnic w budowie i sposobie funkcjonowania organizmów.

1	Narządy szczątkowe
2	Relikty
3	Rozmieszczenie organizmów na kuli ziemskiej
4	Narządy homologiczne

5	Narządy analogiczne
6	Ogniwa pośrednie
7	Jedność budowy i funkcjonowania
8	Skamieniałości

pkt

Zadanie 10. (1 p.)

Biologiczne znaczenie rozmnażania płciowego polega przede wszystkim na

- A. zapewnieniu ciągłości gatunku.
- B. uniezależnieniu się organizmów od środowiska lądowego.
- C. możliwości przetrwania niekorzystnych warunków środowiska.
- D. uniezależnieniu się organizmów od środowiska wodnego.

pkt

Zadanie 11. (2 p.)

Wpisz do tabeli allele warunkujące grupy krwi.

grupa krwi A	
grupa krwi B	
grupa krwi AB	
grupa krwi 0	

pkt

Zadanie 12. (4 p.)

Daltonizm u ludzi zależy od recesywnego genu *d* sprzężonego z płcią. Córka daltonisty poślubiła mężczyznę, który nie wykazuje tej cechy. Jaka część ich dzieci i jakiej płci będzie daltonistami?

Zapisz rozwiązanie. Uzupełnij krzyżówkę genetyczną i wstaw właściwe odpowiedzi w wykropkowane miejsca.

P: .....

F ₁		

Rozkład genotypów: .....

Rozkład fenotypów: .....

Odpowiedź: .....

pkt

Zadanie 13. (3 p.)

Wybierz właściwy numer choroby z ramki poniżej i wpisz do tabeli pod odpowiednim sposobem dziedziczenia.

1. zespół Downa	2. fenylketonuria	3. daltonizm
4. hemofilia	5. mukowiscydoza	6. tularemia

Sposób dziedziczenia	Choroby dziedziczone recesywnie	Choroby dziedziczone recesywnie sprzężone z płcią (wadliwy allel znajduje się w chromosomie X)	Nieprawidłowe rozchodzenie się chromosomów 21 pary
Nazwa choroby			

pkt

Zadanie 14. (1p.)

DNA spełnia w komórce następującą funkcję.

- A. odczytuje kod genetyczny.
- B. jest nośnikiem informacji genetycznej organizmów żywych.
- C. transportuje informacje z jądra do cytoplazmy.
- D. przepisuje informację z DNA na RNA.

pkt

Zadanie 15. (2 p.)

Dokonaj porównania mejozy i mitozy. Pod właściwym podziałem komórki wybierz i wpisz do tabeli **odpowiedni numer** z ramki poniżej.

Mejoza	Mitoza

1	Poprzedza ją replikacja, podczas której wszystkie chromosomy podwajają się.
2	Komórki potomne mają o połowę mniejszą liczbę chromosomów, niż komórka wyjściowa.
3	Komórki potomne mają taką samą liczbę chromosomów, co komórka wyjściowa.
4	Służy do wytwarzania gamet.
5	Dzięki temu podziałowi organizmy mogą się rozmnażać wegetatywnie.

pkt

Zadanie 16. (1 p.)

Obok opisu **zapisz nazwę** właściwego pojęcia z genetyki, wybierając z ramki poniżej.

Kompletny zestaw chromosomów charakterystyczny dla danego gatunku.	
Możliwe do zaobserwowania cechy organizmu.	
Odpowiedzialny za wystąpienie cechy, która ujawnia się u heterozygot.	

Genotyp	Fenotyp	Kariotyp
Allel recesywny	Gen	Allel dominujący

pkt

Zadanie 17. (1 p.)

Pojedynczy nukleotyd DNA zbudowany jest z

- A. cukru rybozy, reszty kwasy fosforowego, jednej z czterech zasad azotowych: adeniny, guaniny, cytozyny i tyminy.
- B. cukru deoksyrybozy, reszty kwasy fosforowego, jednej z czterech zasad azotowych: adeniny, guaniny, cytozyny i uracylu.
- C. cukru rybozy, reszty kwasy fosforowego, jednej z czterech zasad azotowych: adeniny, guaniny, cytozyny i uracylu.
- D. cukru deoksyrybozy, reszty kwasy fosforowego, jednej z czterech zasad azotowych: adeniny, guaniny, cytozyny i tyminy.

pkt

Zadanie 18. (1 p.)

Określenie „optimum ekologiczne” oznacza

- A. obszar o najmniejszym skażeniu.
- B. układ czynników ekologicznych, który ogranicza warunki do życia i rozmnażania się organizmów.
- C. zakres wartości czynników ekologicznych zapewniający organizmowi najkorzystniejsze warunki funkcjonowania, a tym samym największe szanse przeżycia i rozwoju.
- D. zdolność organizmów do zmian warunków środowiska, tak by były dla nich korzystne.

pkt

Zadanie 19. (3 p.)

Oceń prawdziwość zdań dotyczących ozonu oraz jego wpływu na środowisko i funkcjonowanie organizmów żywych, wpisując w drugą kolumnę literę **P** (zдание prawdziwe) lub **F** (zдание fałszywe).

Obecność ozonu chroni życie na Ziemi przed zabójczym promieniowaniem ultrafioletowym.	
Freony to gazy powodujące znaczne zwiększenie ozonu w stratosferze.	
Im więcej ozonu w warstwie przyziemnej, tym intensywniej u roślin zachodzi proces fotosyntezy.	
Warstwa ozonu, która może powstawać w przygruntowej części atmosfery, jest bardzo szkodliwa dla zwierząt i człowieka, u których uszkadza błony komórkowe, zakłócając funkcjonowanie organizmów.	
Wzrost promieniowania UV może powodować uszkodzenie DNA w komórkach – u zwierząt i ludzi może to prowadzić do zmian nowotworowych.	

pkt

Zadanie 20. (3 p.)

Uzupełnij tabelę, wpisując w odpowiednie kolumny brakujące informacje dotyczące ochrony ścisłej i częściowej.

Rodzaj ochrony	Sposób ochrony	Zezwolenia na ewentualne odstępstwa od zakazów może udzielić wyłącznie
ścisła		
częściowa		

pkt